

TRE GENTLEMÄN FRÅN TEXAS

Av red.sekr. GÖSTA RÖNN

AV ALLA de stater som tillsammans bildar USA hör Texas säkerligen till de mest självmedvetna. Detta är inte alldeles utan skäl. Texas är till ytan den största av unionens delstater — vilket redan det är en merit i amerikanska ögon — och därtill kommer att Texas under efterkrigstiden utvecklats i en takt som väcker beundran även i USA. Expansionen är enorm och det går fortfarande bra att göra stora pengar i Texas, inte minst på grund av den rika tillgången på olja; ungefär hälften av USA:s oljefyndigheter finns inom Texas gränser. Inkomsterna flödar rikligt under högkonjunkturen och sådant stärker självkänslan i en amerikansk delstat som på grund av sitt läge och sin historia länge inte ansetts som fullt jämbördig med de förnäma New England-staterna. Texas får hävda sig på annat sätt än genom vördnadsvärda traditioner. En för t. ex. svenska förhållanden mycket liberal inkomstbeskattning — i vissa fall kompletterad av fullständigt sagolika avdragsmöjligheter — tillåter statens mera framgångsrika invånare att leva ståndsmässigt, till hundra procent, en möjlighet som

man i allmänhet inte försitter. Formatet är amerikanskt på alla områden. Allting i det livskraftiga Texas är »big».

Slumpen har fogat det så, att tre av de allra viktigaste männen i amerikansk politik härstammar från den vitala staten i sydväst: den nye finansministern och republikanen Robert B. Anderson, representanhusets mäktige talman, demokraten Sam Rayburn och senatens sluge majoritetsledare Lyndon B. Johnson, också han demokrat. På strikt formella grunder kunde man f. ö. i förbigående sagt bygga ut Texastrion till en kvartett genom att räkna in president Eisenhower, som råkar vara född i Texas; presidenten lämnade emellertid sin hemstat vid så späd ålder att han aldrig på allvar betraktats som en verklig son av Texas.

De tre gentlemännen från Texas sitter på veritabla nyckelpositioner. De har sitt finger med i det mesta av det som händer och kommer att hända i Förenta staterna under den närmaste framtiden. Två av dem, Rayburn och Johnson, är beprövade i gamet och kan spelet intill fulländning. Den tredje av dem, finans-

minister Anderson, är däremot en nykomling i det översta skiktet, men kommer redan i kraft av sitt ämbete att automatiskt tillhöra centralfigurerna i kretsen kring presidenten.

*

Det kan vid första ögonkastet förefalla förbryllande att president Eisenhower mot bakgrunden av sin överväldigande seger i presidentvalet i fjol i själva verket dras med betydande politiska bekymmer. Inte desto mindre är det ett obestriddigt faktum, som har åtskilliga orsaker. Eisenhowers seger var först och främst en personlig triumf för den alltjämt våldsamt populära generalen, men minst av allt någon framgång för det republikanska partiet. Många observatörer i USA lägger också stor vikt vid det förhållandet att Eisenhower kom så sent in i politiken att han aldrig lyckats helt och fullt lära sig den politiska krigskonstens alla fineser. Som politisk novis skulle Eisenhower enligt denna mycket vanliga uppfattning redan från början ha blivit starkt beroende av sina politiskt erfarna rådgivare och sedan inte velat eller kunnat slingra sig ur deras grepp. Under sin första presidentur kunde Eisenhower dock när det kom till kritan hävda sin åsikt ganska väl genom att helt enkelt hota med att inte ställa sig till förfogande för omval. Det var ett hot som gjorde verkan — Eisenhowers val 1952 betecknade intåget

i paradiset för republikanerna efter en 20-årig exil och det säger sig självt att man i partiets alla led var mycket angelägen om att få stanna kvar intra muros, i all synnerhet som man var väl medveten om att Eisenhowers person varit den främsta grunden till segern och att ingen annan republikan med verklig utsikt till framgång skulle ha kunnat axla Eisenhowers kapp.

Hur stor omfattning denna presidentiella påtryckningsmetod i realiteten haft är omstritt. Det spelar emellertid mindre roll i detta sammanhang. Vad som är väsentligare är att Eisenhower inte längre kan använda sig av den, eftersom en ändring i konstitutionen redan före hans första mandat förbjuder presidenten att inneha sitt ämbete under mer än två perioder. När republikanerna 1960 går ut i ett nytt presidentval är de följaktligen tvingade att lansera en annan kandidat.

Under kongressens senaste session har Eisenhower i flera fall fått känna på att det är en vanskelig sak att hålla folkrepresentationen i Herrans tukt och förmaning. Motgångarna har varit flera och — särskilt ifråga om utlandshjälpen och medborgarlagen — kännbara. Den stigande prisnivån och de återigen stegrade federala utgifterna ställde den ekonomiska politiken i blickpunkten och presidenten fick höra åtskilliga beska ord även från sina egna om sitt rekordhöga budgetförslag, låt vara att de till en början

livaktiga kraven på en skattesänkning relativt snabbt avtog i styrka.

När Eisenhower i detta labila inrikespolitiska läge måste se sig om efter en ny finansminister i stället för den ytterst skicklige George M. Humphrey hade han en synnerligen delikat uppgift framför sig. Att vara finansminister är ingen sinekur ens i USA och man kan dessutom på goda grunder förmoda att många i och för sig hugade aspiranter tvekade att efterträda Humphrey och under en lång tid behöva mätas mot denne rese bland finansministrar. Eisenhower — som redan från första stund konsekvent valde sina kabinetsmedlemmar bland näringslivets toppkrafter i stället för bland de trogna vingårdsarbetarna inom administrationen — gjorde också en annan upptäckt: industrimagnaterna står inte längre på tå för de högre tjänsterna inom departementen, inte ens för kabinetsposterna, en skarp kontrast till förhållandet då Eisenhowerregimen tillträdde 1953. Det är inte längre så lockande att lägga sig till med politiska tjänster för direktörerna. En departementschef förtjänar inte mer än 25 000 dollar och det är nära nog en struntsumma i direktörernas värld, kostnaderna blir höga genom dubbla bosättningsorter, värdepapper måste säljas i vissa fall för att undvika risken för intressekollisioner, väntade befordringar försvinner kanske i det blå och i Washington slutligen utsättes man för en närgången uppmärk-

samhet från kongressens sida. Kort sagt: särskilt den yngre generationen inom näringslivet har blivit mycket tveksam när det gäller att acceptera goda erbjudanden från Washington; ofta sägs denna tvekan bottna i att de yngre affärsmännen starkt tvivlar på republikanernas utsikter att hålla presidentposten efter 1960.

Det är antagligt att dessa omständigheter medverkade till att presidentens val slutligen föll på Robert B. Anderson som ny finansminister, en för den stora allmänheten relativt okänd man som uppehållit ett par statssekreterarliksnande befattningar utanför finansdepartementet och som åtminstone i ett avseende torde vara unik: under sina två och ett halvt år som högre tjänsteman höll han inte en enda presskonferens, vilket i sanning är högst märkligt i USA.

Den 47-årige Anderson har hunnit med ganska mycket och visat sig gå iland med svåra saker. Men det verkliga eldprovet, finansministerarbetet, har inte mer än inletts. Han tvingas emellertid att kasta sig in medias res: i januari skall det nya budgetbudskapet vara klart och innan dess blir det Andersons uppgift att bl. a. lägga ut administrationens kurs i skattefrågan, som väntas dyka upp med viss kraft under valåret 1958.

Robert Anderson kommer från folkets djupa led. Han växte upp på en mindre farm i Texas i relativt knappa omständigheter. I skolan

drog han uppmärksamheten till sig genom sitt charmanta huvud och valde sedan lärarbanan. Efter några år som lärare gav han sig emellertid i kast med juridiken vid Texas universitet. Det var under sin tid som student som han kom i kontakt med politiken och den kontakten blev så livlig att han invaldes i Texas lagstiftande församling samma dag som han avlade sin juristexamen. En kort tid framåt växlade han därefter mellan olika administrativa uppdrag för regeringen i Texas, men övergick 1937 till det privata näringslivet, närmare bestämt godset Waggoner, det näst största godset i hela USA med en areal på 500 000 acres, där han blev juridisk konsult och sedermera direktör. På lediga stunder hann Anderson också med att fungera som styrelseordförande i Dallas Federal Reserve Bank.

Robert Andersons politiska karriär såg ut att bli kometliknande, snabbt uppflammande och snabbt försvunnen. Men för den trogne demokraten Anderson inleddes en ny fas med republikanen Eisenhower. I likhet med stora grupper demokrater, inte minst i Texas, lade Anderson sin röst på Eisenhower 1952.

Övergången gav oväntat raskt utdelning. Robert Anderson var nära vän till Texasguvernören Allan Shivers, en av de mest framskjutna demokrater som 1952 stödde Eisenhower, utan att för den skull formellt överge det demokratiska partiet, och det uppges att denna be-

kantskap var den direkta orsaken till att Anderson 1953 fick en hög post inom marinministeriet. Där gjorde han ett så gott arbete att han observerades av både Eisenhower och den dåvarande försvarsministern Charles E. Wilson och redan på våren ett år senare belönades han med befattningen som statssekreterare i försvarsdepartementet.

Departementstjänsterna var okänd mark för den forne boskapsdirektören från Texas. Men Anderson arbetade energiskt och metodiskt med de nya uppgifterna och skaffade sig fort respekt i Pentagon för sin analytiska kapacitet. På hösten 1955 såg det emellertid återigen ut som om politiken endast skulle bli ett kort mellanspel för Robert Anderson, som då lämnade Washington och blev direktör för ett mycket stort kanadensiskt holdingbolag i gruvbranschen. Där hann han med att genomföra ett omfattande finansiellt rekonstruktions- och utvidgningsprogram innan han för andra gången inom loppet av några få år övertalades att flytta till Washington.

Det återstår att se om framgången även nu kommer att följa den effektive Robert Anderson. Något besked på den punkten lär man emellertid inte få förrän den nya budgeten blir aktuell i början på nästa år. I amerikansk press saknas det dock inte antydningar om att Anderson hittills fullt ut lika starkt som företrädaren Humphrey

engagerat sig för att hålla de federala utgifterna inom lås och bom och för att hålla inflationen under kontroll. Men inte minst finansministrar brukar få erfara gapet mellan vilja och kunna och även om Anderson har Eisenhowers förtroende i hög grad, kan det mycket väl tänkas att han kommer att råka ut för svårigheter av en delvis annan natur än dem som mötte Humphrey. Anderson tillhör nämligen den »moderna» falangen inom det republikanska partiet, den s. k. nya republikanismen, vars läror på intet vis genomsyrat de mer »konservativa» republikanerna i kongressen. Humphrey kunde för sin del glädja sig åt ett mycket gott namn inom båda flyglarna tack vare sin obestriddliga skicklighet och sin personlighet. I varje fall i början lär Anderson få nöja sig med en mera begränsad maktställning.

*

Om Robert Andersons bana i Washington hittills varit kortvarig och avbruten har den andre gentlemanen från Texas, Sam Rayburn, varit den federala huvudstaden desto trognare. Han invaldes i representanthuset redan 1912 och finns alltjämt — efter att ha omvalts 22 gånger — kvar i denna församling, där han sedan en del år tillbaka är talman.

Det är något av en upplevelse att se Sam Rayburn i aktion som talman. Den satta gestalten med de

markerade dragen och den fullkomligt kala hjässan utstrålar en nästan fysiskt förnimbar kraft och pondus. Det känns i själva luften att man har en herre med makt och inflytande framför sig.

Sam Rayburn tillhör knappast de amerikanska politiker som fyller spalterna i europeisk press. Men i verkligheten är han en av det demokratiska partiets mäktigaste män, känd över hela Amerika. På demokraternas partikonvent i Chicago i fjol hälsades han med ett enormt jubel när han presenterades för delegaterna som Mr. Democrat. Det var inte Stevenson eller Ke-fauver, inte Truman eller Harri-man, inte Johnson eller Symington eller någon annan som på detta sätt inför miljontals TV-betraktare och radiolyssnare fick personifiera Amerikas största politiska parti utan rätt och slätt talman Sam Rayburn.

Talman Rayburn är politiker ut i fingerspetsarna. Medan republikanerna håller presidentämbetet och administrationen, behärskar demokraterna kongressen och den omständigheten ger givetvis extra tyngd åt Rayburns ståndpunkter. Att besegra Rayburn är en mycket svår sak — det lönar sig i allmänhet inte mycket att hoppas på en revolt bland representanthusdemokraterna och det har sina sidor att söka spela ut senaten mot representanthuset. Ty i senaten leds den demokratiska majoriteten av Texassensatorn Lyndon Johnson,

som varit en av Rayburns skyddslingar. Senator Johnson är visserligen numera tillräckligt stark för att klara sig på egen hand, men det är ingen hemlighet att han helst diskuterar de besvärligare politiska frågorna med sin läromästare Sam Rayburn.

Som Texasrepresentant företräder Rayburn i traditionell mening de s. k. sydstatsdemokraterna, dvs. den i regel mer konservativa delen av partiet, som stundom råkar i motsättning till de mer liberala bröderna i norr. Men dels sitter sydstatsdemokraterna inte längre i orubbat bo — Eisenhower vann ju flera »säkert» demokratiska sydstater redan 1952 och gjorde nya inbrytningar 1956 — dels är Texas så stort att det helst vill betraktas som något unikt, dvs. som — Texas. En erfaren kongressman som Rayburn vet naturligtvis varifrån vinden blåser och anses vara mera allmän demokrat än typisk sydstatsdemokrat. Han är medelvägens man och har ofta fungerat som samlings- och utjämningsfaktor inom sitt parti. Som son till en sydstatssoldat har han emellertid sina rötter djupt i Texas och Södern och har vandrat en vanlig väg till Washington: efter juridisk examen i hemstaten kom han snabbt in i Texas lagstiftande församling för att 1912 inväljas i representanthuset i Washington.

Genom sin politiska talang och sin energi fick Rayburn tidigt ögonen på sig i huvudstaden. John N.

Garner — också han från Texas och en av demokraternas ledande män i representanthuset efter världskriget, sedermera talman och vicepresident — upptäckte Rayburn och såg till att han blev elev i demokraternas effektiva »skola för påläggskalvar», som då stod under Garners ledning. Där gavs uppenbarligen en mycket nyttig undervisning i politisk taktik och strategi och det är på många sätt betecknande att den som i dag leder motsvarande »skola» för demokraterna är just Sam Rayburn. Hans kvalifikationer för rektoratet lär inte bestridas av någon.

Sitt egentliga genombrott som politiker fick Rayburn då Roosevelts New Deal-program behandlades i kongressen. Rayburn fungerade då som ordförande i ett av de viktigaste ekonomiska utskotten och det sågs till icke ringa del vara hans förtjänst att detta märkliga program kunde drivas igenom. Men Rayburn nöjde sig inte med att vara uteslutande pådrivare. Med sin blick för det som brukar kallas det politiskt möjliga grep han in redan innan förslagen lades på kongressens bord och lyckades i några fall påverka utformningen. Det sågs i Washington, med rätt eller orätt, att Roosevelt ibland morrade ilsket över Rayburns och andras dämpande verksamhet, men att han ansåg det klokast att foga sig.

Under den långa demokratiska epok som inleddes med Roosevelts presidentur kom Rayburn att spela

en allt större roll inom den inre demokratiska cirkeln. Som kronan på verket kom 1940 valet till talman. Med sin blandning av bryskhet och vänlighet, av sydstatsdemokrat och New Deal-anhängare, av idealistisk samhällsbyggare och ärrig partiräv har han byggt upp en egen position, vederbörligen understödd med eminent förmåga att skaffa erforderligt röstunderstöd för de förslag som ligger honom om hjärtat. Alla erkänner att han hör till den lilla skara som verkligen betyder något, när kongressen utformar USA:s politik.

*

I senaten ligger huvudansvaret för demokraternas aktivitet på majoritetsledaren Lyndon Johnsons axlar, framför allt sedan den magnifike Georgiasenatorn Walter F. George i fjol av åldersskäl lämnat senaten. Ty även om Johnson under den numera avlidne Georges sista tid som senator officiellt var ledare för demokraterna rådde det aldrig något tvivel om att Georges inflytande var större än Johnsons; under en lång följd av år var George i kraft av sin oerhört starka personlighet och sin lysande vältalighet senatens obestridde ledare och starke man.

Walter George hade format som politiker. Det har Lyndon Johnson också, men formatet är i hans fall — åtminstone ännu så länge — blygsammare. Han är en arbetsmyra som få, men föredrar i all-

mänhet att operera bakom scenen framför att uppträda som talare i senatens debatter, fastän den rollen givetvis inte alls är honom främmande. Att höra honom ta till orda i senaten efterlämnar visserligen inga bestående eller överväldigande intryck av talekonst, men det skall å andra sidan inte förnekas att hans knappa, sarkastiska ton gör effekt. Man får en viss känsla av att det säkerligen kan vara rätt besvärligt att sitta bänkad vid ett förhandlingsbord tillsammans med Lyndon Johnson, om man råkar ha en motsatt uppfattning mot hans.

Sitt i praktisk-politisk mening största inflytande har senator Johnson ifråga om utformningen av senatens dagordning. Det är i sista hand han som avgör vilka frågor som skall forceras igenom utskottet och sålunda verkligen föras fram till avgörande. Detta är en mäktig position i amerikansk politik och allt tyder på att Johnson i mycket hög grad lärt sig utnyttja de möjligheter som denna ställning erbjuder.

Det har sagts att Lyndon Johnson aldrig kommer att bli någon stor statsman, men att han däremot kommer att gå långt därför att han är som klippt och skuren för kongresspolitik, den gren därav som kallas korridorpolitik inberäknad. Det kan lämnas därhän om spådomen kommer att infrias eller inte, men så mycket är klart som att han är en politisk-strategisk naturbegåvning. Ursprungligen kom John-

son till Washington som sekreterare åt en kongressman från Texas och invaldes 1937 i representanthuset. Elva år senare blev han senator och i denna exklusiva församling visade han omgående ett så gott politiskt handlag att han redan under sin första mandatperiod utsågs till ledare för demokraternas senatsgrupp. Från den posten lär han inte vara alldeles utan chanser att stiga till ännu högre värdigheter — Lyndon Johnson är en man med ambitioner och främst den omständigheten att han för ett par år sedan drabbades av en hjärtattack torde ha hindrat honom från att på fullt allvar aspirera på att väljas till demokratisk presidentkandidat i fjol. Men det går ju fler tåg, som det heter, och om bara hjärtat håller de närmaste åren är det inte osannolikt att Lyndon Johnson kommer att bli nästa presidentkandidat för demokraterna, såvida partiet vågar föra fram en sydstatsman som första namn.

Hur som helst — nästa gång går demokraterna ut till val i en betydligt gynnsammare ställning än de båda senaste gångerna. — Att besegra Eisenhower torde ha krävt en Franklin Roosevelt; Nixon och

de andra republikanerna är mera »mänskliga» att brottas med. Lyndon Johnsons politiska huvuduppgift är för närvarande att driva fram sådana beslut i kongressen, som kan tänkas gynna demokraterna i nästa val. Det är säkert ingen tillfällighet att Johnson därvid på senaste tid skjutit in sig på att försöka skära ned de federala utgifterna och därigenom beröva republikanerna deras rykte som ekonomiseringens och sparsamhetens parti. Redan i år gjorde han en framstöt på detta avsnitt — delvis med stor framgång — och det torde ha berett honom stor glädje att iaktta vilket besvär som republikanerna i det sammanhanget våldades av klyftan mellan å ena sidan de »moderna» republikanerna, som stödde Eisenhowers förslag och å andra sidan de talrika, mer konservativa republikanerna som hade lättare att tänka sig prutningar i budgeten. Det är högst sannolikt att han kommer igen på samma känsliga avsnitt nästa år. Då får finansminister Anderson bereda sig på en hård match, ty senator Lyndon Johnson har ett stadgat rykte för att tillhöra de slugaste och skarpaste politikerna på Capitol Hill.